

SAKSFRAMLEGG

Forum: Skate

Møtedato: 26.09.2018

Sak 16/2018 Mål for en god ID-forvaltning - når er ID-forvaltningen god?

Beslutningssak

Historikk/bakgrunn

Koordineringsorganet for ID-forvaltning (KoID) ble etablert i begynnelsen av 2018, ref SKATE-sak 9/2017 og 23/17 med Difi, Politidirektoratet, UDI og Skatteetaten. KoID støttes av et eget arbeidsutvalg der også NAV deltar. KoID har siden oppstarten arbeidet med en overordnet felles visjon.

Forslag til visjon ble behandlet på KoID møtet 9. april og fremlagt for referansegruppemøte den 28. mai. Visjonen ser på denne bakgrunn ut til å dekke samfunnets behov for en mer helhetlig nasjonal ID-forvaltning. Det antas at visjonen også er dekkende for FN og verdensbankens målsetting om "legal Identity" for all innen 2030. I det videre arbeidet er det viktig å skape forståelse blant beslutningstakere om hva visjonen innebærer slik at tiltak koordineres og er skritt på veien mot felles mål.

Til beslutning:

- Skate stiller seg bak visjonen som foreslått av KoID.
- Skate imøteser KoID sitt videre arbeid med et veikart. Et veikart som synliggjør vedtatte tiltak samt behov for eventuelle nye tiltak, vil gjøre det klarere hva som skal til for å nå visjonen. I veikartsarbeidet videre bør både langsiktige og kortsiktige målsettinger fremgå.

Presentasjon av saken

Nå skal bekjempelsen av ID-svindel bli mer målrettet og koordinert. Flere enn 100.000 personer i Norge mener seg hvert år utsatt for ID-tyveri. I tillegg dukker det stadig opp personer som skaffer seg rettigheter i Norge ved å bruke falsk identitet.

Hvis noen stjeler identiteten din, risikerer du at det blir tatt opp lån, opprettet mobilabonnementer og kjøpt varer på kredit i ditt navn. Vi ser også at personer kommer til landet og får falske identiteter av bakmenn, for å bli satt i underbetalt arbeid hos useriøse arbeidsgivere. Det er et alvorlig samfunnsproblem som vi hittil har slitt med å bekjempe gjennom felles innsats.

Ansvar for identitetsforvaltningen er delt mellom ulike etater. Politidirektoratet har ansvar for utstedelse av pass og ID-kort, Skattedirektoratet har ansvar for Folkeregisteret, Utlendingsdirektoratet har ansvar for utlendingsforvaltningen (inkludert reisebevis for flykninger og utlendingspass) og Direktoratet for forvaltning og ikt (DIFI) har ansvar for e-ID og ID-porten.

En helhetlig og samordnet ID-forvaltning er en viktig del av en fremtidig nasjonal infrastruktur, hvor norske myndigheter sikrer en grunnidentitet for alle. Grunnidentiteten er den norske identiteten som samfunnet skal kunne ha tillit til og bygge videre på, for eksempel ved utstedelse e-ID, bankkort, studentbevis osv. Den er også viktig for at den enkelte skal ha en sikker identitet som kan dokumenteres og ikke kan misbrukes.

Bedre samarbeid

De senere år er det satt i gang mange tiltak i de ulike etatene for å styrke identitetsforvaltningen. Men vi erkjenner at mange av tiltakene fremstår som lite koordinerte og uten en tydelig felles retning. I februar i år etablerte derfor Politidirektoratet, UDI, DIFI og Skattedirektoratet en koordineringsgruppe for identitetsforvaltning (KoID). KoID har en styrket ID-forvaltning i Norge som mål og vil bidra til at de fire etatenes innsats på dette området blir mer målrettet og koordinert.

KoID skal gi anbefalinger om gode prosesser for fastsettelse av identitet i Norge ved innrulling i Folkeregisteret og gjenkjenning av registrerte personer. Mange som har fødsels- eller midlertidig d-nummer i Norge, har ikke et ID-bevis som dokumenterer at de er rette innehavere av identitetsnummeret. Mange av utfordringene vi har i Norge med ID-misbruk og ID-tyveri, er tett knyttet til manglende mulighet til å dokumentere sin egen identitet.

Gjenbruk av ekte identiteter

Det norske arbeidsmarkedet er attraktivt, og tiltrekker seg arbeidskraft fra store deler av verden. Over flere år har det blitt avdekket flere tilfeller av fødselsnumre og d-numre, som «gjenbrukes» av andre enn den de var tildelt. Norske identitetsnumre og personopplysninger blir «gjenbrukt» til fordel for ulovlig og billig arbeidskraft. Vi erfarer at det er useriøse arbeidsgivere som kontrollerer og organiserer systematisk misbruk, gjerne i samarbeid med EU-borgeren.

Borgere fra EU/EØS-land ser ut til å være spesielt utsatt fordi EØS-avtalen gir dem sterkere rettigheter i Norge enn tredjelandsborgerne har. Sårbare mennesker blir utnyttet ved at de jobber med en lånt identitet som arbeidsgiveren kontrollerer. Slik legges det til rette for slavelignende kontraktsforhold. Utad ser ut som det er den samme EU-borgeren som fortsatt jobber og opparbeider seg pensjonspoeng, Reelt sett utbetales lønnen til en annen person som har overtatt identiteten Dette gir konkurransevridning i arbeidsmarkedet, til fordel for de som utnytter svakhetene i norsk ID-forvaltning. Pensjonspoengene vil tilfalle den opprinnelig EU-borgeren som ikke lenger er i landet og jobber, mens vedkommende som jobber i en lånt identitet ikke opparbeider egen pensjon.

Trenger felles visjon

Vi mener det er behov for en felles visjon for å løse utfordringene vi ser med ID-misbruk i Norge:

1. Én person, én identitet i Norge
2. Enhver som har fått tildelt et norsk identitetsnummer, i form av et d-nummer eller et fødselsnummer, skal gis mulighet til å dokumentere på en troverdig måte, at han er rette eier av identitetsnummeret fysisk og digitalt, for å ivareta grunnleggende behov.
3. Alle med et norsk identitetsnummer skal oppleve trygghet for at ingen andre skal kunne overta identiteten. Ingen med norsk identitetsnummer skal utsettes for ID-tyveri.
4. Ingen skal kunne operere med falske eller fiktive identiteter i Norge

Det er behov for økt bevissthet i hele samfunnet om når det er viktig å be om at en person identifiserer seg. For at det skal være mulig å stille krav om ID-dokumentasjon, må alle som har et norsk ID-nummer få mulighet til å legge frem et sterkt ID-bevis. Med sterkt identitetsbevis menes et identitetsbevis som er robust mot forfalskning og ettergjøring, og som knytter et norsk identitetsnummer til biometriske kjennetegn ved den aktuelle personen. I Norge i dag har vi ingen andre ID-bevis enn pass som oppfyller kravene til å være et "sterkt ID-bevis". Planene for et nasjonalt ID-kort vil også oppfylle kriteriene til et sterkt ID-bevis.

Tiltak må også iverksettes for å sikre at ingen får flere ID-kort, selv om de er registrert med flere identiteter i Folkeregisteret. Ved å oppta og lagre biometri i forbindelse med utstedelse av pass og ID-bevis kan en identitet merkes som "unik". En unik identitet kan kun få utstedt ett ID-kort. For å sikre at ikke flere personer får utstedt ID-kort på samme identitet vil et viktig tiltak være «en-til-mange søk» i en nasjonal biometridatabase.

Det må spørres om ID-bevis

Dersom det finnes grupper som hverken kan få pass eller nasjonalt ID-kort, må man vurdere andre alternativer, slik at de kan dokumentere sitt norske identitetsnummer. For eksempel kan det lages et eget ID-bevis som dokumenterer det norske identitetsnummeret, men som ikke gir reiserett eller andre rettigheter.

Vi er på vei mot en bedre identitetsforvaltning gjennom KoID-samarbeidet. I tillegg er det nødvendig med endringer i samfunnet for å spørre om ID-bevis. Hvis vi skal være i stand til å avsløre de som benytter falsk ID og samtidig redusere kriminelle bakmenns mulighet til å gjenbruke ekte identiteter, må alle virksomheter be om ID-bevis som en bekreftelse på at de samhandler med rett person. Det har vi ikke tradisjon for i Norge i dag.

Vedlegg 1 Utkast til likelydende brev til respektive departement
Forslag til visjon for nasjonal identitetsforvaltning

Saken vil bli fremlagt av
leder av KoID Jan Christian Sandberg, Direktør Innovasjon og utvikling i Skattedirektoratet
Oslo, 10.09.18